

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Впровадження енергозберігаючих технологій і нових методів управління є основними факторами підвищення рівня конкурентоспроможності будівельних підприємств у довгостроковому періоді. У контексті переорієнтації енергоефективного розвитку на інноваційну модель виникає потреба у імplementації новітніх теоретико-методологічних підходів до управління енергозбереженням на всьому циклі здійснення виробничо-комерційної діяльності будівельного підприємства.

Національна економіка на сучасному етапі характеризується значною енергомісткістю, що актуалізує реалізацію заходів з енергозбереження на всіх рівнях економічної системи. У 2014 році енергоефективність української економіки не перевищувала 60 % від середнього рівня країн-членів ЄС. Однак скорегована на структуру економіки енергоємність в Україні була в 1,7 раза вищою. Наприклад, за підсумками 2013 року ВВП Німеччини перевищував ВВП України майже у 25 разів, при цьому витрати первинних енергетичних ресурсів були більшими лише у 3,2 раза. Загальне енергоспоживання Польщі становило 96 % від українського, тоді як ВВП цієї країни був більшим у 3,6 раза. Восени 2018 року Мінекономіки оцінило втрати України через низьку енергоефективність у обсязі майже 1,5 млрд дол США щорічно або один транш кредиту МВФ [1]. Як зазначає у своїй статті академік НАН України Б. Данилишин зволікання з ефективним вирішенням проблеми підвищення рівня енергоефективності та енергозбереження призведе до гальмування економічного зростання, зниження конкурентоспроможності промисловості та інвестиційної привабливості країни, підвищення рівня забруднення навколишнього середовища, а також створить додаткові загрози енергетичній безпеці країни [1]. Сьогодні питання охорони навколишнього середовища та раціонального використання традиційних енергоресурсів знаходяться в центрі уваги кожної країни світу, стратегічними завданнями якої є забезпечення економічної, енергетичної та екологічної безпеки. Саме останнє змусило людство переглянути співвідношення споживання енергії із традиційних не відновлювальних та альтернативних нетрадиційних відновлюваних джерел енергії. Власність паливно-енергетичних ресурсів вичерпуватися призвело до зростання ціни їх на міжнародній арені та до вагомих соціально-економічних проблем, оскільки потреби людини не скорочуються. Крім того, в результаті спалювання паливно-енергетичних ресурсів відбувається антропогенне навантаження в атмосферу, яке призводить до природних катастроф [2]. За таких умов, виникає потреба у розробці теоретико-методологічних засад управління енергозбереженням на будівельних підприємствах, адже саме в будівництві закладено значний потенціал енергоресурсозбереження.

Енергозбереження характеризує кількість заощадженої енергії як різниці між базовим рівнем споживання енергії та тим, що став можливим за рахунок проведення заходів із зростання енергоефективності та стану приведення системи у відповідність до умов зовнішнього середовища [3]. Проаналізувавши представлені визначення поняття енергозбереження пропонуємо наступну інтерпретацію дефініції: «енергозбереження – це система техніко-технологічних, економічних, юридичних, екологічних, інформаційно-аналітичних, інноваційних заходів, що реалізується на засадах цифрової трансформації та енергоефективного контролінгу».

Розвиток інфраструктури енергозбереження залежить не тільки від траєкторії руху до макроекономічної стабілізації, а також від здійснення реформ на рівні регіонів та підприємств. При цьому ключова роль належить системам інформатизації, в яких інфраструктурні функції утворюють синергію з інноваційними. Існуючий досвід показав, що для реалізації державної енергоефективної політики необхідна інституційна структура підтримки енергоефективних проектів, заснована на функціях управління. Узгоджені дії елементів представленої інституційної структури забезпечують відповідність державної політики, яка на кожному етапі реалізується в програмах енергозбереження, інтересам держави (через орган управління), інтересам будівельних підприємств (через громадські організації) і гарантують фінансово-економічне забезпечення державної енергоефективної політики (за рахунок Фонду енергозбереження). Представлений базис системи енергоефективної інфраструктури в будівництві ґрунтується на трьох основних елементах описаних вище і сприяє забезпеченню дієвої державної підтримки цього сектору національної економіки.

Серед стратегічних пріоритетів реформ, які мають здійснюватися на вітчизняних підприємствах, Ю. В. Кіндзерський виділяє також напрями, які безпосередньо пов'язані з проблемами енергозбереження та енергоефективності [4]: мінімізація зовнішньої вразливості і нестійкості господарської системи країни, які утворилися внаслідок залежності національної економіки, з одного боку, від імпорту енергоресурсів та їх постійного подорожчання, а з іншого – від істотних коливань на світових ринках попиту на вітчизняний монопродуктовий сировинний експорт; забезпечення енергетичної безпеки шляхом модернізації та розширення мережі енергогенеруючих підприємств традиційної та альтернативної енергетики за рахунок виробництва власного енергетичного обладнання, а також упровадження енергозберігаючих технологій виробництва.

Хочемо актуалізувати проблематику реалізації заходів енергозбереження на засадах цифрової трансформації, адже впровадження інформаційних систем управління надає можливість значно знизити енергоємність виробництва, сприяє зростанню конкурентоспроможності та прибутковості. У 1995 р. з'явився термін «цифрова економіка» [5]. Варто зазначити, що ідеї дослідження цифрової економіки відображені в концепціях, які відомі в

літературі ще з 1960-х рр. (наукові праці Д. Белла [5] і Е. Тоффлера [6]). У сучасному розумінні «цифрову економіку» можна інтерпретувати як новітній тип економіки, основою якої є інформаційні ресурси у сфері виробництва товарів і послуг.

На сучасному етапі трансформації світового співтовариства до інформаційного суспільства ступінь використання інформаційного простору та інформаційних технологій стає безпосереднім чинником економічного зростання, забезпечення соціально-політичної стабільності, попередження та ліквідації екологічних катастроф. Передумовою для планетарної інтеграції виступає «нова геометрія влади у вигляді мережевої держави» [7]. Основним вектором соціально-економічного прогресу в попередні три століття були енергоємні індустріальні технології, а на початку третього тисячоліття на вістрі прогресу вийшли інформаційні та системні макротехнології, що забезпечують мультиплікативний розвиток наукомістких виробничо-інноваційних систем, транснаціональних виробничо-технологічних корпорацій і прискорене формування структури інноваційної економіки. Незважаючи на активне реагування системних економічних механізмів, почастишали глобальні кризи (наприклад, світова фінансова криза 2008-2010рр.), що викликало численні дискусії в середовищі фахівців про причини нестабільності традиційної економічної моделі.

Заснована на відповідних функціях і принципах, мета енергоефективного контролінгу будівельного підприємства полягає в продукуванні, інтегруванні та аналізі значних потоків різномірної інформації та формуванні на цій підоснові можливих варіантів вирішення господарських, фінансових та комунікаційних проблем, спрямованих на оцінювання енергетичної ефективності на будівельних підприємствах.

Таким чином, інформація, що надається органам законодавчої і виконавчої влади щодо реалізації програм енергозбереження, забезпечує процес прийняття адекватних стратегічних і тактичних управлінських рішень, і, відповідно, орієнтує на зниження рівня споживання енергоресурсів будівельними підприємствами.

За результатами проведеного дослідження теоретико-методологічних засад управління енергозбереженням виявлено фрагментарність та розрізненість думок вчених до понять енергозбереження та енергоефективність. З урахуванням сучасних концептів цифрової трансформації та енергоефективного контролінгу нами уточнено дефініцію енергозбереження. Представлено базис системи енергоефективної інфраструктури в будівництві, де виокремлено три основні елементи: орган управління і контролю (Мінрегіонбуд, Держенергоефективності), фінансовий орган (Фонд енергоефективності), громадські організації (Всеукраїнська спілка виробників будівельних матеріалів, Академія будівництва України, Конфедерація будівельників), які сприяють забезпеченню дієвої державної підтримки цього сектору національної економіки.

Список літератури

1. Данилишин Б. Шанс для енергозбереженості / Б. Данилишин // Економічна правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : - <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/02/14/645268/>
2. Теплонасосна енергетика в екологізації паливно-енергетичного комплексу України: перспективи розвитку та механізми управління: Монографія / Громова О. М., Гетьман О. Л., Маркова Т. Д. – Одеса: ІПРЕД НАН України, 2013. – 194 с.
3. Маляренко В. А. Енергозбереження та енергетичний аудит : навч. посіб. / В. А. Маляренко, І. А. Немировський. – Харків : НТУ «ХПІ», 2010. – 341 с.
4. Киндзерский Ю.В. К основам стратегии и политики развития промышленности / Ю.В. Киндзерский // Экономика Украины. – 2013. – № 4(609). – С. 24–43.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – [изд. 2-ое, испр. и доп.]. – М. : Academia, 2004. – CLXX, 788 с.
6. Toffler A. The third wave. N.Y.: Bantam Books, 1980. 560 p.
7. Кремень В. Освіта: ціннісні орієнтири мережевого суспільства / В. Кремень // Дзеркало тижня. – 2013.– № 31. – С. 13.